

ראה: בפרשה החמישית של סדר ראה מדובר על המחזור החקלאי של החיים היהודיים של שבע שנים מורכב משני מחזורים קטנים של שלוש שנים והשנה השביעית שהיא שנת השמיטה. אין שום ספק על משמעות הפסוק הראשון: "מקצה שלוש שנים תוציא את כל מעשר תבואתך" שהוא אחר תום כל יחידות של שלוש שנים. כלומר בשתי השנים הראשונות אתה מפריש אחר הפרשת הביכורים והתרומה, את מעשר ראשון ללוי ומעשר שני שתאכל בירושלים בקדושה ובשנה השלישית שהיא קרויה שנת המעשר, כלומר שנת מעשר עני מפרישים מעשר עני (ראה דברים כ"ו, י"ב) ואחר תום השנה השלישית והשישית דהיינו בחג הפסח של השנה הרביעית והשביעית צריכים לוודא שכל המעשרות היגיעו ליעודם כדכתיב (דברים כ"ו, י"ג): "ביערת הקודש מן הבית וגם נתתיו ללוי (מעשר ראשון) ולגר ולא למנה (מעשר עני) ככל מצוותך אשר ציויתני, לא עברתי ממצוותיך ולא שכחתי". עכשיו מתחילה פרשה שישית עם המילים "מקץ שבע שנים תעשה שמיטה" ופה העניין יותר מסובך, מה בדיוק משמעות המלה מקץ? כבר פגשנו כמה פעמים את המלה מקץ בספר בראשית וגם פעם אחת בספר שמות ובספר במדבר. למשל בפרשת מקץ מתרגם אונקלוס "מסוף" כלומר אחר סוף, אחר תום וכן כתב רשי: לשון קץ סוף הוא ומפרט רשב"ם מקץ שנתים ימים כלומר אחר תום שתי שנים שלמות אבל הוא כותב שאם היה כתוב מקץ שנתים בלא ימים לא היה משמע שנים שלמות ויהיה משמע אחר תום שנה ויום אחד, כלומר בתחילת השנה השנית שהיא סוף השנתיים. בדעת זקנים מבעלי התוספות כתוב: פירש רשי לשון סוף ולכך הוצרך לפרש כן לפי שמצינו קץ שהוא תחילה דכתיב בירמיהו "מקץ שבע שנים תשלחו..." גבי עבד עברי אבל מקץ שבע שנים תעשה שמיטה אין להביא ראיה דהא איצטריך מקץ למימר דשביעית משמטת בסופה ע"כ. לאמיתו של דבר אין דבריהם לא ברורים כל צרכם וכנראה אין הכרע בדבר ולכן היה רשי צריך לפרש שכאן מקץ משמעו אחר תום. בחזרה לפסוק: "מקץ שבע שנים תעשה שמיטה" אפשר לסכם את עמדת המפרשים כך: דעת הראב"ע שלפעמים הפירוש של "קץ" הוא ראש ולפעמים פירושו הוא סוף. כאן פירושו ראש ופשט הפסוק הוא: מקץ שבע שנים, בתחילת השנה השביעית תעשה שמיטה דהיינו שמיטת קרקעות. והפסוק הבא אחרי "שמוט כל בעל משה" מתייחס לשמיטת כספים. ודעתו כמו הרבנים הקדמונים (רבינו חננאל ובעל העיטור) שגם שמיטת כספים חלה בתחילת שנת השמיטה. ויש סעד לדבריהם שכן כתוב בירמיה (ל"ד, י"ד) "מקץ שבע שנים תשלחו איש את אחיו העברי אשר ימכר לך ועבדך שש שנים ושילחתו חופשי מעימך..." ופה משמע בתחילת השנה השביעית ועוד שלכאורה פשט הפסוק: "השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל לאמור קרבה שנת השבע שנת השמיטה ורעה עינך באחריך האביון ולא תיתן לו..." מורה על תחילת השנה כמועד המבטל את החובות. לדעת חז"ל הפירוש של "קץ" הוא סוף. לפעמים הפירוש הוא סוף הדבר עצמו ולפעמים פירושו הוא אחרי תום הדבר. וכאן פירושו אחרי תום הדבר ופשט הפסוק הוא: מקץ שבע שנים, מיד אחרי תום השנה השביעית, תעשה שמיטה דהיינו שמיטת כספים ופה לא מדובר כלל בשמיטת קרקעות. ויהיה הפשט בירמיהו: "מקץ שבע

שנים" בשנה השביעית שהיא סוף השבע שנים. שימו לב שהרב יוסף מאורליאן, הפשטן המפורסם הבין כך בספרו בכור שור.

רמב"ן סובר גם כן ש"קץ" הוא לפעמים סוף הדבר עצמו ולפעמים אחרי תום הדבר וכאן הוא סוף הדבר עצמו. ופשט הפסוק הוא: מקץ שבע שנים, בשנה השביעית שהיא סוף שבע השנים, תעשה שמיטה דהיינו שמיטת קרקעות. ובפסוק הבא מדובר על שמיטת כספים ומה שאמרו שמיטת כספים משמט בסוף שנה שביעית הוא נדרש ממה שנאמר "מקץ שבע שנים" ונלמד בספרי על אתר על ידי גזירה שווה בין "מקץ שבע שנים" כאן (ט"ו, א) ו"מקץ שבע שנים" בפרשת כי תבוא (ל"א, י) בנושא "הקהל" כך שבשניהם משמע אחר תום משך הזמן. והרמב"ם בהלכות שמיטה ויובל בפרק ט הלכה ד מביא אותה גזירה שווה להצדיק שמיטת כספים משמטת את החובות אחר תום השנה השביעית והוא מסיים: לפיכך הלווה את חברו בשביעית עצמה, גובה חובו כל השנה וכשתשקע חמה בלילי ראש השנה של מוצאי שביעית אבד החוב.

אבל העניין לא כל כך ודאי וברור אפילו בפרשת הקהל ולא מובן למה מחבר הספרי לא התייחס "למקץ שלוש שנים", שני פסוקים קודם (דברים י"ד, כ"ח) ששם אין שום ספק אפשרי.

הרי המלבים על אתר כתב: "הראב"ע פירש בתחילת שנה השביעית וכן עלה על דעת הרמב"ן שהמילים "תעשה שמיטה" קאי על שמיטת קרקע שמתחלת בתחילת השנה השביעית אבל חז"ל קבלו שאינו משמט עד סוף השנה השביעית בערב ראש השנה של שמינית. ובאמת לשון "מקץ" אינו מכריע כמו שמצאנו בירמיה...ועל כן למד לה בגזירה שווה. ולדעתי (כך כותב המלבי"ם) הלימוד הוא ממה שכתוב בסמוך מקץ שלוש שנים שבעל כרחו פירושו בסוף דהא לקמן (דברים כ"ו, י"ב) אמר כי תכלה לעשר ואם כן מבואר שגם מקץ שבע שנים גם כן בסוף.